

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N° 22

29. Juniu.

1863.

Recunoscintia catra Metropolitulu **Alesandru.**

Esclentia Ta Prealuminata si Preasantite
Domnule Archi-Episcópe si Metropolitul!

E in natur'a animeloru nobile de a recunósce
meritele aceluorú individi rari, cari cá lucéferi stralu-
cescu in faptele lorú pre campulu eclesiasticu, ori
politica alu unei natiuni, pre care sórtea, ori fa-
tulu, — strainii, ori chiaru filii sei o persecutara
acumu dein seculi. — Anim'a nóstra, plina de grigi
pentru autonomi'a si independinti'a besericeii nóstre,
nu póte se nu tremure de bucuria, candu vedemu cá
capii besericesei insii lieu iniciativ'a de a sterge dein
cele multe si grele abusuri, ce se introdusesera in
institutiunile nóstre besericesci, ce leamu ereditu dela
Christosu filiulu lui Dumnedieu, si fundatorele besericeii
nóstre sinodale.

Unulu deintre cele multe abusuri, ce s'au intro-
dusu in beserie'a nóstra e si acela, ca serviciurile
cele mai inalte erau legate de celibatu, — cá si
candu numai cu celibatulu aru fi impreunate tóte
meritele, si tóte capacitatile, — si cá si candu
matrimoniulu n'ar' fi sacramentu cá tóte sacra-
mentele lui Isusu Christosu. — Dein acestu a-
busu alu besericeii a urmatu apoi, cá consecintia
naturale acelu institutu reu si funestu, ce se numesce
casta; — Acumu preutii besericeii nóstre nu mai
erau frati in Christosu, ci filii ai separatismului, —
neci gemeni in amóre, ci rupti in discordia, neci uniti
in credentia, ci impartiti in secte; — Acumu demni-
tatile besericesci nu se mai ofereau dupa merite si
capacitate, ci dupa celibatu; insedaru au fostu stri-
garile preutiloru, insedaru reclamarile protopopiloru,
lipsindu cu totulú sinodele: Esc. Tale ti'a remasu a
secerá meritulu, cá in alte mai multe, asia si in
acésta privintia.

E demultu acumu de candu 7 lupti pentru
stergerea abuzului mai susu memoratu, si ceriulu in
catuva ti'a ajutatú, si noi neamu implutu de bucuria,
candu amu primitu cerculariulu Esc. Tale dein 22.
Februariu 6. Martiu a. c. Nr. 144 prein care ne a-
nunti, cá la posturile de canonicate de nou redicate
lenga scaunulu Metropolitanu prein grati'a Maiestatei
Sale Apostolice, s'au denumitu nu numai veduvi, cari
inca erau eschisi, ci chiaru si de aceia, pre cari
ceriulu i'au ertatu a se bucurá de soci'a si filii
sei. —

Venimu deci noi preutii dein tractulu protopo-
pescu alu Bistrei, a ne esprimá simtiementele nóstre
de multiamita pentru acesta eluptamentu atatu de
justu si fromosu in beserie'a nóstra. — Dè ceriulu,
cá se 'ti succeda Esc. Tale inca si stergerea altoru
abusuri, ce mai existu introduse in institutiunile nóstre
besericesci; — in specie nu potemu cu asta oca-
siune a nu te roga, pentrucá se benevoliesci a mid-
loci tienerea Sinodeloru, restituirea din
intregulu a autonomiei si independintiei
nostre besericesci; cá atatu noi, catu si veni-
torimea se se póta cu gloria numerá intre acei pa-
renti rari ai besericeii, cari neci spese, neci ostenele,
cu unu cuventu nemica nu au crutiatu, pana candu
nu si'au vedutu beserie'a scapata de abusuri si re-
stituita in autonomi'a sa si drepturile ereditate dela
Christosu intemeitoriulu ei, cá asia pre dreptu se
póta pune posteritatea in finea istoriei vietii Esc.
Tale: semper honos, nomenque tuum, laudesque ma-
nebant! cei mai umiliti filii

Simeon de Balint, Protopopu tractului Bistrei.
Augustinu Coltoru, Notariu tractualu.

Data dein sinodulu protopopescu alu tractului
Bistrei tienutu in Abrudu in ^{30/18} Martiu 1863.

Documentu in caus'a autonomiei.

Venerabile foru Matrimonialul

Subscrisii la provocatiunea aceluasi venerabilu foru dein ¹⁵/₂ Octobree a. c. Nr. 122, prin cari ambi suntemu ordinati, ceta de anteiu de comisariu investigatoriu, ear' alu 2-le de actuantu in caus'a Matrimoniale a fratelui nostru N. B., cá actoru in contra societii sale A. B. cá incta, avemu onóre prin aceste a da respunsulu urmatoriu; ast sine ira et studio.—

Pre cumea noi ambi cá filosofi si cá teologi absoluti inainte de aceasta mai cu 3. deceniuri, amu invatiatu dreptula canonicu, ritulu, pracs'a si disciplin'a besericii nóstre gr. orientale, dupa ace ea aplicandume la cur'a animiloru, si cu aceasta ocasiune mai multu studiendu tóte acele fase, prin care au trecut clerulu si poporulu nostru la religiunea gr. unita, amu aflatu cum ea pela finea seculului a 17-le clerulu nostru adunatu impreuna cu reprezentantii populului in sinodele dela Alba Juli'a tiente sub Teofilu si Atanasie 1. archiepiscopi si metropoli, au primitu si unirea, pe lenga nici mai multu nici mai pucinu de catu cele 4-tru puncte dogmatice, resermandusi canonele, ritulu, pracs'a, si disciplin'a besericeii gr. orientale, santa, ne atinsa si ne vatamata, cu care ocasiune acelasi cleru si reprezentanti ai popului romanu, serbetorésce au juratu, cum ea aceleasi canone, pracs'e, si disciplina besericeasca precum dinsi, asia si urmatorii loru le voru tiené ne vetamate, prin urmare numai la 4-tru puncte dogmatice s'au obligatu. — Noi aceste leamu auditu dein gur'a parentiloru nostri, insine leamu invatiatu in tineretiile nostre, leamu practisatu in pastoral'a cura a credintiosiloru nostri, in vi'a Domnului aprópe la 30 de ani. —

Inse durere si intristare, ca-ce aceleasi canone, aceeasi pracs'a si aceeasi disciplina a besericeii nóstre gr. orientale, au inceputu mai anteiu a suferi de catra fostulu episcopu Joane Bobb, pe care unii ilu numescu nemoritoriu, si mare, se póte pentru ale lui daruintie spre beserici, una parte a clerului, si dóra mai virtosu pentru fundarea capitului numitu Babianu, eara nóue fiáne ertatu astadata a trai cu acelu dicteriu, de mortis aut nihil aut verum, cumu ea acelu episcopu precum pentru unele beserici si una particia a clerului a fostu unu benefactoriu, asia de

alta parte pentru popululu romanu numitu gr. catolicu a fostu unu despotu si unu asupritoriu, pentru ca densulu a fostu celu d'anteiu, care a inceputu a calcá in picióre pravil'a, pracs'a, si cu unu cuventu tota disciplin'a besericeii nóstre gr. orientale mai anteiu cu nedesfacerea casatoriiloru de-in punctulu preacurvii, si a altora puncte observate si recunoscute de derimatóre de casatoria, apoi cu altele facute totu de capulu seu clam, séu tacite, afara de orice felu de sinodu. Despre carele sinódele partiale sau forurile protopopesii cá despre nescari legi silnice si ilegale n'au voitu se scie nimica, ei totu deuna au judecatu dupa vechi'a pracs'a si disciplina a besericeii gr. orientale. —

Dupa tóte aceste in urmarea concordatului, esi nona lege matrimoniala pentru romano catolici, care apoi fara scirea si voi'á clerului si a populului romanu, se arunca prin eminentiele sale, D. D. cardinali Viala Prela si Luca si pe umerii Clerului si ai populului gr. catolicu, cu care fapte aceia au dusu pe unii de-in acelasu cleru, datatoriu de consensu seu la calcarea susu atinsului juramentu alu canonelor, alu pracs'ei si alu disciplinei besericeii gr. c., orientale si per fortia au lipsitu pe protopopi de sinodele partiale 1. instantiae, de activitatea si jurisdictiunea loru, tóte heresite dela strabunii loru, care pe popululu romanu gr. unitu l'au adusu la cea mai intristatore indignatiune, si la totala derepanare trupeasca si sufletesca. Dovada invederata avemu despre aceasta una causa matrimoniale dintre cele mai drepte in tractulu nostru, care curge de 2 ani dupa nou'a lége matrimoniale, si inca nici astadi dupa atatea spese, si trapede ale bietiloru causanti, nu este seversita, in catu acei causanti prin astfelu de curgere a procesului loru se afla actu deveniti la totala desperatiune, ce nu se intemplá, déca caus'a se pertractá dupa canónele, disciplin'a si pracs'a besericeii nóstre.

Mai incolo urmeadia intrebarea: Óre prea laudatii cardinali in contielegere cu nesce episcopi uniti avutau dreptu a pune pe umerii mentionatului cleru si populu romanu unu jugu cá acela, care densii nici cu degetulu nulu atingu; séu mai chiaru: avutau dreptu de a ne despolia de tote drepturile nóstre besericesei heredite dela strabunii nostri? si óre nu avemu noi tota dreptatea a ne revindeca si apera drepturile nóstre besericesei heresite dela strabunii? — spre care ne indreptatiesce si ecsemplulu Majestatii sale Imperatului nostru, care dicé,

ca provinciile heredite dela strabunii sei le va apera pana la cea mai in urma picatura de sange si pe dreptu. — Acuma noue romaniloru, carora dela strebuni nu neau remasu alta de cata beserica, pentru ca, castela, urbes, loca omnia sunt nobis ademta sola nobis relicta suntu templa, nici drepturile aceiasi se nu le scimu séu voimu a le apera si revindeca.

In fine fiindu ca preotimea tractului protopresbiterialu alu Bistrii in sinodu tractualu tienutu in ^{30/12} Aprile, Maiu anului 1857 a protestatu in contra susu citatei legi matrimoniale, si a altoru innouituri, la care protestu noi ambii cá membri ai aceluiasi tractu amu luat parte activa, de si acelu protestu n'au avutu dóra pana acuma doritulu resultatu, inse protestulu totu protestu remane, si asia pana la mórte vomu fi consecuenti, remanendu pururea credintiosi juramentului strabuniloru nostri, si asiedimenteloru nóstre besericesci gr. orientale, prin urmare noi in contra consciintiei si a convingerii nóstre nu voimu a lua parte la nici unu feliu de obiectu, care s'aru tracta dupa nouele legi matrimoniale, in contra vechiloru canone, a pracsei si a disciplinel besericii gr. orientale; si asia noi de altmintrele inca temendune de blastamulu posteritatii, ce negresitu va cadéa asupra acelora citius au tardius, cari au faptuitu la calcarea susu atinsului juramentu, adeca canone, pracse si disciplina a beserici gr. orientale, aceeasi causa a confratelui nostru N. B. de si din anima ei compatimimu, neputenduo dupa nouele legi matrimoniale a o pertractá, aici cu tóte acclusele o retramitemu. Dixi et salvavi animam meam.

Dupa care cu cuvenita onóre suntemu ai.

Venerabilului foru matrimonialu

Rosi'a, 22. Octobre 1860.

credintiosi in Christosu frati

Simeon de Balintu m. p.

Parochu romanu unitu in Rosi'a.

si

Josifu Czura m. p.

Parochu romanu unitu in Buciumu.

Decretulu gubernialu

privitoriu la alegerea de episcopu n.-un. in 1847.

Sacrae etc.

Venerabile consistorium, nobis observandum!
Salutem et gratiae caesareo-regiae incrementum. Juxta

ben. Decretum regium de 30. Julii a. c. sub Nr. aul 3658 exaratum, sua Maiestas sacratissima virtute ben. Resolutionis regiae ddo 24. Jul. a. c. editae elementer indulgere dignata est, ut in eligendo Episcopo greci ritus non unitorum eadem modalitas observetur, quae anno 1810 occasione similis restorationis locum habuit, ea solum cum modificatione, ut restrictione in Decreto 25. Maji 1809 numeroque 1301 contenta, ut videlicet Eppus e gremio cleri vota sua deprompturi eligatur, sublata, electio haec praecise ad natos in Transilvania haud restringatur.

Quae benigna resolutio regia consistorio huic ea cum ordinatione perscribitur: ut cum pro electione Eppi in oppido Torda, secundum Calendarium novum die 1-ma Demb. a. c. celebranda, pro Commissariis, Cancellarius Provincialis Comes Ladislaus Lazar et Secretarius Gubernialis Paulus Istváni denominati habeantur, tales ad universos et singulos Archidiaconos ad Diocesim disunitam Transilvanicam spectantes sine mora adornet dispositiones, quo mentionati Archidiaconi una cum Vicario Generali pro instituenda Eppi electione, juxta positivam Altissimam Resolutionem solum ad natos Transilvaniae filios greci ritus disunitos haud restringenda, ad praefixum terminum in Oppido Torda comparere, seque apud praenominatum Commissarium Gubernialem, Cancellarium nempe Provincialem Comitem Ladislaum Lázar insinuare haud intermittant. Act. Claudiopoli die 28. Octobr. 1847.

Comes, Josephus Teleky m. p.

Ladislaus Lázár m. p.

Michael Bertleff. m. p.

Resunetu la Sinodu

dela apusulu Ardealului.

D. Negrutiu in Nr. 20 alu Gazetei a. c. aflá placere a refrange articulu Corespond: dein Nr. 13 alu aceleasi sub rubrica „Sinodu“, si acésta cu unele reflexiuni cá aceste: „cá adevérule si direpta-tea, ce D. Corespondinte o întórtoca cu vatemarea acelui omu mare fostu odinióra gubernatoriu, im impune o santa datoriu de a-i face cuvenitele drepte reflexiuni. — Aceea e dreptu, ca Esc. sa parintele metropolitu a facutu mai de multe ori pasi, si pela anulu 1861 pentru dobendirea licentiei de a tiené

sinodu diecesanu, dara cá acést'a licentia iar' fi denegatu-o contele emeritu de Mikó cá atunci gubernatoriulu tierei, nu e de locu dreptu, ma tocma din contra inaltulu r. gubernu de atunci sub presidiulu acumu prelaudatului conte fostu gubernatoriu a sprijonitu cererea Esc. sale parintelui metropolitu pentru sinodu cu tóta caldur'a si a motivatu-o insusa la inalta cancelaria aulica transilvana, cumu se póte mai bine. Acésta e D. Corespondinte adeveru santu, pe care l'amu vediutu cu ochii, si l'amu pipaitu cu degetele.“

In cointielegere cu aceste apoi esi prin circulariulu metropolitanu din 28 Faurariu a. c. Nr. 134 parintiesca dojéna sunatoria p. u. „Dein mai inalta ordinatiune amu volitu a face atenti pre toti aceli preuti, carii s'au obicinuitu a serie artici prein Gazetele romanesci, cá se fia cu mare luare de sama, cá nemica se nu scrie de acelea lucruri, despre a-carora adeveru nu-su convinsi; seau care nu s'aru póte constata, seau care aru vatama onorea persóneloru, seau aru poté trage asupra regimului, si organeloru celoru mai de frunte ale acestuia ceva umbra de neincredere, seau de invinuire, seau learu micusiora cuvenita estimatiune in opi niunea publica, cá nu cumva nu numai pre Redactionile Gazeteloru se le compromita, si espuna la neplacata responsabilitate, dara si insi-si se fia trasi la grea dare de sama, si póte si pedépsa“

La aceste tóte noi ne tienemu de saata datiintia a face in interesulu adevेरului si alu dreptatiei unele dilucidátore observatiuni, cá publiculu cetitoriu se cunoasca starea lucrului cea adevērata, sprece reproducem aice parintiesculu circulariu metropolitanu de sub Nr. 669, anulu 1861 cu tenorea urmatóre:

P. P.

„Dein tempulu de candu amu primitu sarcin'a grea a archiapastoriei acestei A. Diecese ceea mai ferbinte dorire ne a fostu totudeuna, cá cu prea inalta invoire se restatornicimu usulu celu vechiu alu sinódeloru annale, care spre cea mai mare dauna a moralitatii, a credentiei si a creşterei cei bune de unu diumetate seclu cu totulu incetase, nice am lip-situ in acésta privintia a face cuvenitii pasi, dara durere! acum sub unu pretextu, acum sub altulu totodeuna am intempinatu pedeci intru realisarea acestui mantuitoriu alu nostru cugetu. — Mai de curindu inca am batutu la usi'a inaltului C. R. Guber-

niu asternendu totu deodata si programulu séu modalitatea, dupa care aru fi se se celebreze aseminé sinodu, inse dupa cum s'a intielesu si cu astadata pre lunga tóte, ca se recunósce necesitatea si dreptulu tienerei sinodului singuru dein cauza, caci in tempulu de facie anemele sunt mai interitate de catu sar cuveni, se aflá cu scopu amanarea acestui lucru pe unu tempu mai favoritoriu. — In aseminé giurustari dara nepotendu a avé prospectu de a conchiama in terminulu prefiptu*) Representantii clerului, si ai poporului spre consultare etc.

Blasiu, 4. Octomvrie 1861.

Metropolitulu Alesandru m. p“

Acestu Circulariu este baséa, pe care s'a inte-meiatu cestiunatul articlu de aice, — intre care circulariu si intre reflexiunile de susu ale Domnului C. Negrutiu cáta contradicere este póte vedé oricine.

Fia-ne liertatu a propune D. Negrutiu intrebat-iunile urmatórie: a) cum pótea intari Domnia sa inontra aceluasi adeveru, cumca inaltulu r. guberniu de atunci sub presidiulu prelaudatului conte fostu gubernatoriu a sprijonitu cererea Esc. sale par. metropolitu pentru sinodu cu tóta caldur'a si a motivatu-o insulu la cancelari'a aul. transilvana cumu se póte mai bine? — b) Daca dupa dis'a Domniei sale aceeasi cerere metropolitana de catra laudatulu Guberniu sub acelasi presidiu s'a sprijonitu si motivatu cu atáta caldura si bunétia, cum de inalt'a cancelaria aulica transilvana totusi nu ni-a incuviintiatu acelu sinodu? candu in acelasi anu compartiotii nostri reformati au tienutu sinodu, — ma si romanii nostri totu in acelasi anu au tienutu congressu nationalu; — óre nu cumva sinodulu nostru cu recomandatiunea atatu laudata de D. Negrutiu atunci se o fi patitu cá si Diet'a transilvaniei totu de atunci aplacidata de Majestatea sa, carea inse la representatiunea (vedio sub Nrii Gazetei 81, 82, 83 an 1861) laudatului Guberniu sub presidiulu desu laudatului Gub. C. Mikó pentru atunci s'a anulatu spre celu mai greu prejudeciulu alu romanioru transilvani, cá se nu dicem spre comuna a patriei nefericire. — c) de catra

*) Tienerea acelu sinodu se si prefipsese pe lun'a lui Maiu 1861 prin parint. circulariu metropolit. din 12/24 Februaru a., Nr. 82 publicatu in foaia pentru minte etc. Nr. 8, a. 1861.

cine si din ce incidentu a' cadiutu asupra nóstra a romaniloru transilvani acea nota de a fi fostu pe atunci animele nóstre mai intaritate, decatu sar' cu-veni, cá se potemu noi avé sinodu? si daca asié, cine nia supeditatu caus'a la astofeliu de interitatie? Dóra pentruca noi pre atunci eramu incontra condemnatiósei intentiuni acelei partide, ce numindu se pre sine Constitutionale din resputeri strigá in larga lume: se nu se dè Imperatului dare, catane, scl. — Noi dupe prescripula s. scripture: „dat i cele ce sunt ale imperatului imperatului“ invetiambu pe romanii nostri a fi ascultatori de inaltulu regimu legitimu, acestuia a da contributiune, ostasi, scl. — pentru de aceste eramu inferati de turbaratori, reactionari, intaritatori, amagitori séu mai bine pe limb'a diplomatica „buitogatok“, eara poporul nostru de massa cruda „nyers tómeg“. d) Ce s'a alesu de nenumerele protesturi date de romanii nostri de pela congregatiunile marcale ale aceluasi anu? carele nice D. Negrutiu nu va nega ca sub presidinlu prelaudatului gubernatoriu C. Micó se pusera ad acta; — Ma indrasnimu a dice cu tóta probabilitatea cumca de mergea lucrurile totu pe acelu ogasiu, cum pornisera pe atunci, noi protestantii politici dupa ordine devenéamu cu toti incaptivati, precum urm'a a' aretatu, ca-ce caile spre acea erau cu mare maiestria si fina tactica pregatite, uti eventus docuit in Aindu. — Aici nu potemu a trece cu uitarea unu casu miraculosu de pe atunci; cându unu oficialu de aceeași partida constitutionale in actionându si prindiendu pe unu bietu de romanu, care dise: „Domnule se se caute lucrula bine, ca eu nu sum de vina“, oficialulu avú indresnéla a-i respunde: „nu face acela nemica moi, cá asta se face dupa legéa nemtiésca, care voi rumunii ati aparatu“. — Lasamu acuma enumerarea altoru multe de durerósa aducere-amin te ne-dreptatiri, incriminatiuni, si necasuri facute pe atunci poporului romanu transilvanu, asisideréa inteligintiei si preotimei acestuia. — Numai pomenimu aice acele grele pentru romanii nostri impregiurari din 1861 ce pe atunci mai ca se asemenau celoru dein 1848 dupa adunarea generala dela Blasiu; — pânace de presedinte Gubernialu veni in Transilvenia Esc. sa contele de Creneville, caruia singuru au de ai multiemi unii si altii dein inteligintii nostri eliberatiunea sa dein latiu lu si isband'a, caroru den sii altmíntre pre atunci erau se cadia jertfa. — Spre

a caroru dovedire amu póte produce date indestulatorie, déca n'am fi convinsi aceste tóte a fi prédeplinu cunoscute publicului cetitoriu dein trista - i esperintia a aceluasi anu de suferintie si lupte constitutionale. —

Mai incolo trecemu la normativulu metropolitanu de sub Nr. 978 an. 1862 emisu in caus'a scóleloru poporale si publicatu in foaiá pentru minte sub Nrii. 2, 3 a. c., cá la o constitutione scolastica intru a deveru pentru totudéuna memorabile, caruia cá se se póta indeplini nu-i lipsesce alta, decatu infintiarea unui Institutu preparandicu in Blasiu, — centrulu A. Diecesei pentru deplina formare a docentiloru de scólele poporale, fóra care institutu si veneratulu normativu, cá celelalte depána acuma ordenatiuni va remané de „pium desiderium“, si „glasu strigatioriu in pustia“.

Noi de si supremulu inspectoriu alu scóleloru poporale dein A. Diecesa D. Pappalvi sub Nrulu foai 30 a. 1860 ne spusese scaderea institutului pedagogicu a fi delaturata prein radicarea celuia din Nasedu; suntemu totusi si acum de contraria convictiune, spre a caria infrangere receremu pe acelasi D. Inspectoriu: cá prin o lista se faca publicului cunoscuti pre toti aceli pedagogi, carii se afla absoluti in atensulu institutu Nasedúnu pentru A. Diecesa Albei Julie, pentru ca in casu de necesitate se nu mai fimu siliti pre atari pedagogi diu'a mare pretendenéa ai cautá cu luminarea, si nici astofeliu ai póte afla verunde va.

Asié dara dein capulu lucrului se poftesce catu mai curenda infintiare a institutului peparandicu in Blasiu pentru A. Diecesa. Aci noi amu spus'o, si mai spunemu si asta data verde pentru totudéuna in facia ceriului, si a pamentului: cumca scólele nóstre poporale fóra acelu institutu nu voru prospera in vecii veciloru! In lipsa aceluasi institutu diace radicin'a reului scolastico, si din acésta radacina debue acelu reu a se vindecá. — Aoestu este unu adeveru de toti constatatu, si ne miramu: cum si acuma dupa pace imperativ'a necesitate a institutului pedagogicu de obsce e recunoscuta, si pentru infintiarea aceluasi ni se descoperire prin organele publicitatii si mediulóce, stamu totusi fóra lucru cu gurele cascade asteptandu totu dela incertulu venitoriu; ceea ce si pana acuma nu ni a adusu nice unu bine, decatu remanerea-de parte-inderetrulu celoralalte natiuni. —

Domnilor si fratilor! a sositu acum acelu tempu, a sunatu acea ora, in care to'u romanulu bine sentitoriu dein resputeri trebue se lucre spre a'si elupta unu venitoriu mai ferice, spre care celu mai puternicu mediulocu este cultur'a. — Venerabilulu ordinariatu séu capitulu metropolitanu, care prin inmultirea membriloru sei la Nrulu. 10 se considera de perfectu, si dela carele, cá mai mari parinti chiamati de susu spre luminarea si fericirea Jsraillului romanescu, dupa recerintiele acestuia tempu de propasire se ascepta cu totu dreptulu alte semne si prospecte: acum are ocaziune bine venita de a face merite, si prin aceste a'si procura cunun'a nemorii cu intrepunerea s'a si lucrarea pentru redicarea desu numitului institutu pedagogicu, — la ceea ce si clerulu, si poporul dinafara voru concura cu totu potentiosulu ajutoriu, caci lucrare cu poteri unite se cere acolo, unde vocea unanima a convingeriloru nóstre ne chiáma, — spre acaru scopu atatu de salutaru realizare Tatalu celu cerescu pre toti se ne binecuvinte cu cuventulu seu celu puternicu, si cu braciulu seu celu inaltu, amin!

Mai multi.

REFLESIUNI FUGITIVE.

Urmarea din Nr. 21.

Si cum se restorna sistemulu de dincóce de Milcovu? Indireptu, prin bugetu, fara nici o lege speciale. Dar ni se va dice cá la 1860 s'a facutu totu asia. Adeveratu ca si atunci s'au introdusu reformele prin bugetu; ele ínse s'au introdusu de contra acea autoritate care avea acestu dreptu. Efori'a scóleloru din cóce de Milcovu, avea si potestatea legislativa si administrativa a instructiunii publice, si o avea atátu prin usu câtu si în virtutea unei legi, care existe ánca pentru ca nu s'a desfiintiatu. Trecut'au aceste drepturi la Ministeriu? Esistintia ministrului responsabile, dupa conventiune, nu e totu una cu trecerea attributioniloru Eforiei la dñsulu. Conventiunea cuprinde mai multe principie, cari urméza mai ántáiu a se preface în legi positive; prin urmare adoptarea acestoru principie nu înséma oborírea de sine a legiloru esistinti, pentru cá chiar conventiunea prescrie revisiunea acestoru legi. Eforia însasi, care vedea de o parte attributionile sele in virtutea unei

legi ce a fostu 30 de ani în vigóre, si de cealalta parte esistintia unui ministru responsabile de instructiune, a solicitatu la Ministeriu facerea unei legi prin care sa se definéscá attributionile reciproce între consiliulu de instructiune si ministrulu responsabile. Chiaru si cu ocaziunea reformelor, ce voia a introduce pentru anulu 1860, Eforia considerándu principulu de responsabilitate, de si nu e ánca tradusu în lege formale, a consiliatu lucrulu astfelu, ca a chiamatu pe Ministru a presiedé în consiliulu seu, ceea ce s'a si facutu în mai multe siedintie. Asia s'au introdusu reformele în instructiune în 1860, în putearea unei legi formali, si conciliándu aceasta lege cu principulu de responsabilitate ministrului. — Astadi adeveratu numai existe nici consiliulu scolaru din Iasi, nici Eforia scóleloru din Bucuresci: cei din urma efori s'au trasu unulu câte unulu, fara a-si ímplini detoria contra legea în a carei virtute existeau; asemenea si celu din urma directoru, care prin aceea lege e chiamatu a tiné loculu Eforiei, a trecutú în cea mai mare tacere la Ministeriu, îngropánduse însusi într'o positiune cu totul differita. Nu dicemu acestea, cá sa facemu ímputari nedrepte unoru barbati venerabili, cari ei singuri erau în stare de a appretiiu mai bine de cât or cine situatiunea în care s'au aflatu; dar nu puturamu a nu constata acestu faptu pe care multi nu-lu íntielegu.

Dar déca nu existe nici consiliulu scolaru, nici Eforia scóleloru, existu legile în virtutea carora erau instituite aceste autoritati, si existe o comisiune provisoria ce sub titlu de „Consiliu superioru de instructiune“ funtionéza de vre-o 5 luni, si asupra careia se dicea, déca nu ne însiéla memoria, ca au trecutú attributionile vechiului consiliu scolaru si ale Eforiei scóleloru. Aceasta comisiunea a luatú ea parte la bugetulu instructiunii ce se propune? Noi audimu ca Nu! De aceea ne parte forte reu, caci déca consiliulu superioru, ce e a se ínfintia, nu va avé influintia drepta nici în partea didactica si sciintifica a instructiunii publice, atunci elu va fi numai cu numele si de parada, si atunci peatu de banii ce s'au datu si se voru mai da, fia cá retributiune fipsa, fia cá indemnizare de presintia.

Prin urmare or-si cum vomu considera lucrulu, reformele si modificatiunile ce se íntroduc prin noulu bugetu, facia cu legile ce existu, nu se potú ívesti cu titlu de legalitate. Noi nu ne putemú conteni de a nu ne esprime profund'a durere, ce simtimu vediên-

du acestu jocu cu legi vechi si înca în vigore, mai alesu într'o tiéra, unde ideea de autoritate si de santitatea legiloru e din nenorocire atât de caduta! Seau credeti ca o lege dupa care s'a regulatu 30 de ani instructiunea publica, n'a prinsu nici o radecina în viatia natiunei? Ei bine, partitulu celu mai radicale s'ar fi gânditu de doue ori mai înainte de a face tabla rasa cu aceste institutiuni. (vedi si brosiur'a)

Din viéti'a

Colon. Campineanulu.

La 8 Juniu amu ingropatu pe Campineanu. Corpulu seu s'a mai miscatu multu timpu printre noi de cându êlu parasise viéti'a: Astu-feliu unu colosu se mai vede înca întinsu în preajma pedestalului séu, pêne cându êlu cotropesce tieren'a.

Colonelulu Joan Campineanu a fostu omu naltu, avea unu pasu mesuratu, încetu si siguru. Avea unu surisu cu na parte numai a gurei, care desarmá pe celu ce voia sa-lu contradica. — Sarcasmulu sêu întiepá fara se offense; cantatura-i inspira încredere si strînsórea lui de mâna prelungita si usoru apesatória, electricá.

Omu de salonu si de cabinetu totu de ua data, Campineanu concepea cá omu de geniu si sevîrsia cá omu cu spiritu. — Lui era familiaria literatur'a clasifica gréca si francésa, si recitarile ce facea cate una data, erau totu d'auna a propos de ceva, bine alese si bine dise. — Campineanu a fostu iubitu de junime si de poporu, a fostu groaza tiraniloru si hrapitoriloru. Elu celu anteu si-a liberatu toti tîigani fâra nici ua rescumperare. Elu facea deliciulu femeeloru si gelosi'a barbatiloru.

Suntu ómeni, cari personifica într' însii unu seculu, ua generatiune, ua epoca. Generatiunea romana albita asta-di, generatiunea care lega ánima sea generatiunii viitórie, a fostu personificata în colonelulu Joan Campineanu. Elu nu ne a lasatu nimica scrisu de mâna sea, déra ne a lasatu ce a lasatu Socrate si Cristu: Faptele lui, sintirea lui si patriotísmulu lui. Acestea suntu refetate în totu ce s'a scrisu, în totu ce s'a simtitu, în totu ce s'a facutu de la góna greciloru de pe tronulu Romaniei pana asta-di.

Încá de june, celu d'antéiu Domnu pamenteanu, lu-a lasatu pe dînsulu esecutoriu testamentariu, si a depusu în mânele lui sórtea filoru sêi facuti cu ua románca luata în aduo'a casatoria: Chisilef a fostu silitu sa marturisésca în adunarea boeriloru, ca, simtiendu trebuintia de unu omu onestu cáru sa încredintieze finacele Statului a trebuitu sa se gândesce la dînsulu Colonelulu Campineanu a fostu dintre cei d'antei románi cari au încinsu sabia pentru civilizatiunea romána. Cas'a lui a fostu scóla de patriotismu, de sacrificiuri si de abnegatiuni. În giurulu caminului sêu s'au formatu toti barbatii cari au datu vre ua dovéda, în acésta generatiune, ca au fostu inciatu în vre unulu din aceste misterie. Elu a înfintiatu si a fostu marele maestru alu logei masonice în Romania. Elu siuguru a ardicatu drapelulu contra influintiei rusesci, care strivia statulu si natiunea romána, si acésta îndata dupe caderea Poloniei, pe candu tiarulu era teribile în amfodoue emisferele. Cas'a Campineanului era haltulu de repaosu alu totoru poloniloru nenorociti scapati din macelulu tiarului, si d'aci êsi luau merindele si încuragiarea, plecându în lungulu loru esiliu.

Unitu cu Alesandru Voda Chica, pêne acesta nu se facú Domnu, la întórcerea lui din Constantinopole, Colonelulu Campineanu, a intratu sa face împreuna cu dînsulu carantina la frontaria, si la esirea loru din acésta carantina, amu auditu pe colonelulu oftându si dicundu ca a perdutu pe Alesandru Chica; ca Domnia lu-a facutu sa uite totu ce jurase. Din ziua aceea colonelulu Campineanu s'a pusu în capulu opositiunii, recrutându totu ce era mai cu ánima si mai cu înteligintia în tiéra, spre a crea na partita nationale contra ingeráriloru strainiloru în patria sea Colonelulu Campineanu a fostu celu antéiu boeru care a pusu unu mojicu aláturi cu dînsulu la drépt'a lui în trasura, în publicu. — Elu a sfarimatu clasele ierarhiei sociale.

Colonelulu Campineanu a fondatu teatrulu nationale din propia sea avere, si cându dicemu teatrulu nationale, întielegemu acelu teatru nationale cu scóle de musica, de literatura dramatica, de declamatiune si de istoria; întielegemu acelu teatru nationale în care se representau capo-d'operile lui Volter, Racine, Schiller etc. Unu repertoriu dramaticu tiparitu numai din fondurile pose de dînsulu, si satinuri. Se distingea unu studentu la esamene, era invitatu la masa Campineanului, dupa care era sa primésca si

unu premiu potrivit vârstei lui. Se distingea unu studentu de mai multe ori în examinare. se deosibia unu june în vre-ua arte, cu vre-ua aplicare óre-care, era siguru ca, are se mérga la Paris se studia cu cheltoél'a Campineanului.

Campineanu a pusu cele d'antei base ale constitutionii române, în capulu careia era Unirea tieriei romanesci cu Moldova într'unu singuru Statu, abolitiunea a totu felulu de privilegie, egalitatea totora în aintea legiloru; împroprietarirea sateanului cu despagubire etc.; constitutione pe care a sottoscri'o multi din cei-ce traimu asta-di si pe care a depus'o elu în caletori'a sea politica, însocita de unu memoriu, în cabinetele Franciei, Engliterei etc.

La întórcerea sea din acésta caletoria salutaria pentru români, colonelulu Campineanu a fostu arestatu din ordinulu Rusiei, transportatu în ruinele de la plumbuit'a, bolnavu, cu socia sea si cu unu pruncu, pírga amorului sêu conjugale.

Amicii lui nu se puteau duce sa lu véda, si asupra-i se exercitau tóte crudimile unui guvernú vestitu în atrocitáti.

Eata pe scurtu cateva trasuri din viétia acestui omu. Istória lui va fi silitu sa o scrie acela, care va scrie istoria romaniei de la 1830 pêne la 1848.

Trebue sa dicemu si ua vorba despre parintiþ reposatului? — Tata-sêu Scarlatu Campineanu a fostu totu-d'auna în capulu boeriloru pamenteni, cari au luptatu contra boeriloru greci. Ellu si cu frate-sêu Pantazi Campineanu, au fostu mai cu séma oposantii Sutiloru si ai Ipsilantiloru în tóte Domniele loru. Muma sea s'a bucuratu de reputatiunea, ca posede tóte virtutile feminine. Pe cându fratele reposatului, Constantinu Campineanu, era spataru, si nenorocitiu vinovati închisi la grosulu spatariei, Campineanca betrána întrodusese atátu în grosulu spatariei cum si în puscaria obiceiulu a premeni si a spela pe osînditi; ea se ducea singura si scapá cu influinti'a ei pe nenorociti de la cazne încât armaseii cându aveau sa-si exercite crudimile loru se grabiau dicédu: Ispraviti mai curîndu ca vine Campineanca. Spatarulu Constantinu Campineanu, de pe îndemnurile maica-sea facuse tainuri la osînditi cá sa nu mai cersésca cu

vocile loru cele lugubre de pe la trecutori, cu mânele scóse pe ferestrele puscariloru. Constantin Campineanu, fratele reposatului, s'a bucuratu cátu a traitu de reputatiunea de judecatoriu dreptu, boeru pamenteanu, iubitoriu de tíera si milostivu catra seraci.

Eu nu amu pututu dice ua vorba la grópa parintelui meu sufletescu Joan Campineanu: eram fórté miscatu în adînculu meu. Sa-mi permite înse lectorii nostrii a reproduce aci una din scrisorile ce scriamu amicului meu, pe cându nu mi era permisú sa me ducu sa-lu védu, unde era internatu:

(Epistola va urma.)

Dintrunu cielu de poesii su titlu: „Suspunuri din strainatate“ ale unui june Romanu din Besarabi'a

Suspunulu meu.

Din patri'a mea scumpa, din vaile frumoése,
In cari crescú crini si rose, si nobilulu stajaru,
Din prim'a mea junia destinulu m' aruncase
Departé, pré departé, preste alu ei hotaru. —
Cá paserea cea mica, ce canta, candu jalesce,
Cantandu m'am dusu din tíera, cantandu o amu lasatu,
Si de atunci, toti fratii, ce simtu ér romanescé,
Si cei ce me iubira, cu totii m'au uitatu. —
Dar' multu gandindu la densii, versu lacrimi si suspine,
Si le dorescu se fia ferice, bucurosi,
Dorescu sa fia tíer'a, cu densii, totu in bine:
Cei tristi devia veseli, cei veseli mai voiosi.
Si'n face placere in ori ce nalucire,
In ori ce visu ferice, de care sum uimitu,
Eu vedu román'a-mi tíera, si dulcea suvenire
A celoru, ce odata credeamu ca m'au iubitú.
Si candu zefirulu sufla, saltandu pe floricele,
Ilu rogu se-mi duca cantulu in sinu de frate alu loru,
Cá se le mai sioptésca si dile de ale mele,
Ce vinu, si trecu, si'mi lasa, of! numai vechiulu doru.
Si candu in valu de spume, danubiulu imi sioptescé,
Eu versu in sinu-i lacrimi, cá se le duca 'n diosu,
Pe flori se le depuia, pe érba ce 'nverdiescé,
Pre care inocinte cá pruncu diaceamu voiosu. —
Dar' ventulu nu m' asculta, neci Dunarea, ce geme;
Si ventru mine tóte curendu s'au strainatu:
Si chiar' acei, pre carii iubescú, schiambati de vreme,
Cu totii impreuna, cu totii m'au uitatu!!

Vien'a 1862.

Dem. Petrinó.